

Urszula Sobkowiak
Pracownia Metodyki ZHP
WSP Bydgoszcz

UDZIAŁ DRUŻYN ZHP W REALIZACJI ZADAŃ WYCHOWAWCZYCH W OSIEDLU

W rozważaniach dotyczących roli szkoły w integrowaniu działalności opiekuńczo - wychowawczej i społeczno - kulturalnej w osiedlu, nie może zabraknąć analizy zadań, jakie ma tu do spełnienia Związek Harcerstwa Polskiego - jedyna ideowo-wychowawcza organizacja dzieci i młodzieży uczącej się. Rola, jaką w tym zakresie odgrywa i coraz bardziej odgrywać będzie ZHP, wynika z założeń, które leżą u podstaw funkcjonowania Organizacji. Przyjrzyjmy się na wstępie tym założeniom:

1. Związek Harcerstwa Polskiego działa pod ideowym przewodnictwem PZPR, a więc uczestniczy w realizacji szeroko pojętych celów społecznych, przede wszystkim w urzeczywistnianiu socjalistycznego ideału wychowania. Jest zatem ważnym partnerem szkoły w zakresie wypełniania przez nią funkcji wychowawczej, opiekuńczej i dydaktycznej, przy czym właśnie na terenie szkoły pełni rolę pomostu /w wypadku szkoły środowiskowej - jednego z wielu, ale istotnego/ między nią a szerszą społecznością.
2. Harcerstwo określa się jako rzecznika spraw dzieci i młodzieży, a także organizację oddziałującą na całe środowisko uczniowskie, na nie zrzeszonych również. W ten sposób wyznaczony zostaje bardzo szeroki zakres działania Związku w szkole i społeczności pozaszkolnej.
3. Charakterystyczne dla Związku narzędzia wychowawczego oddziaływania, przede wszystkim tzw. bodźce samowychowania, kładą wielki nacisk na podejmowanie przez zuchy i harcerzy działalności szerszej skierowanej na społeczność lokalną. I tak w Prawie Harcerskim określa się np.: "Harcerz spieszy innym z

pomocą, nie opuści nikogo w potrzebie, harcerz szanuje starszych, pomaga chętnie rodzicom, harcerz pracuje rzetelnie, dba o wspólne dobro jak o własne". Zuchy w toku swego awansu organizacyjnego, tzn. zdobywając kolejne gwizdki, muszą wykazać się pomocą w domu, pracami wykonanymi wspólnie z drużyną na rzecz swojej miejscowości czy osiedla, zajęciami zorganizowanymi dla nie zrzeszonych rówieśników. Podobnie rzecz się ma w odniesieniu do harcerzy, jednak wymogi aktywności na rzecz środowiska są trudniejsze. Regulaminy zdobywanych przez zuchy i harcerzy sprawności również domagają się podejmowania działalności społecznej.

4. Wśród form pracy bardzo popularnych, często wykorzystywanych są prace pożyteczne zuchów i akcje społeczne harcerzy. Zuchy w czasie swojej zabawy uczą się podejmować drobne działania dla dobra innych, /np. porządkowanie drogi wiodącej do szkoły jest "zabawą w budowniczych drogi"/. U harcerzy wyrabia się gotowość do podejmowania szerszej już zakrojonych prac w toku akcji alarmowej /gdy zaistnieje nagle potrzeba włączenia się/ lub wcześniej, wspólnie przemyślanej i zaplanowanej.
5. Jedną z zasad wychowania obowiązujących w ZHP jest ta, która mówi o wychowywaniu przez działalność społeczną. Oznacza to:
 - inicjowanie przede wszystkim takiej działalności, która przebiega w zespole i ma za cel realizację zadań na rzecz szerszej niż drużyna, a nawet szczepek społeczności;
 - podejmowanie zadań o wysoce społecznym charakterze, wynikających z problemów ważnych dla społeczeństwa;
 - takie organizowanie sytuacji wychowawczych, które zabezpiecza wprowadzenie w role społeczne, przygotowanie do pełnienia tych ról polega w ZHP na podejmowaniu w warunkach kontroli wychowawczej zachowań składających się na przewidywane pełnienie owych ról.

6. Struktura organizacyjna Związku pociąga za sobą włączanie dziecka do działania w obrębie coraz szerszej grupy społecznej, od kilkusobowej społeczności rówieśniczej poczynając. Dzięki temu członek Organizacji podlega systematycznemu procesowi uspołeczniania /jest to, rzecz jasna, jedna z wielu dróg/, czego wskaźnikiem jest m.in. motywacja do aktywności na rzecz np. własnego osiedla, miasta, kraju.
7. Jednym z założeń usprawniających działanie jednostek organizacyjnych ZHP jest to, że zuchy i harcerze w toku realizacji swych zadań poszukują sojuszników wśród dorosłych. Podstawą są tu Koła Przyjaciół Harcerstwa zakładane przy szczeplach, ale to nie wyczerpuje możliwości. Członkowie Związku docierają do rozmaitych osób i instytucji, wciągając je w tok swoich poczynań, rewanżując się np. za pomoc w zorganizowaniu biwaku ogniskiem, kominkiem czy inną imprezą lub pracą użyteczną. Poszerza to ich społeczne doświadczenia z jednej strony, z drugiej - coraz większy krąg ludzi włączany zostaje w proces wychowania.

Rodzi się pytanie, na ile zasygnalizowane wyżej możliwości pociągają za sobą faktyczny udział Harcerstwa w realizacji zadań wychowania w środowisku. Problem ten czeka jeszcze na szerokie, wszechstronne opracowanie, ale w wielu pozycjach z omawianego zakresu znajduje się częściowa ocena tej strony funkcjonowania Organizacji. Okazuje się, że ZHP należy do instytucji wykazujących największą aktywność wychowawczą w środowisku ^{1/}, jest najczęstszym inicjatorem współdziałania z innymi organizacjami i instytucjami, choć zasięg tego współdziałania niejednokrotnie jest zbyt wąski, obejmuje jedynie okolicznościowe akcje ^{2/}.

A k t u a l n i e s p o t k a ć m o ż n a t r z y m o d e l e ś r o d o w i s k o w e j d z i a ł a l n o ś c i Z H P .

P i e r w s z y z nich to drużyna szkolna, realizująca zadania w środowisku i na rzecz środowiska. Z takim układem mamy najczęściej do czynienia. Model d r u g i polega na tym, że szkolna drużyna działa, opierając się na zastępach funkcjonujących w miejscu zamieszkania swoich członków. Występuje to najczęściej na wsi, gdzie wielokrotnie obiektywne warunki utrudniają zbieranie się harcerzy /zuchów/ po południu w szkole ze względu na odległość placówki od domów dzieci. T r z e c i model stanowią drużyny środowiskowe, zakładane przy innych niż szkoła placówkach, głównie przy spółdzielniach mieszkaniowych.

Ostatnie z podanych rozwiązań ma bogate tradycje. Powstanie swoje zawdzięcza rozwijającej się od 1957 roku akcji organizowania przez ZHP wakacji dzieci i młodzieży nie opuszczającej miejsca zamieszkania. Początkowe Lato Wiejskich Drużyn i Wakacje Drużyn Miejskich przekształcone zostało w Nieobozową Akcję Letnią i z powodzeniem realizuje cele upowszechniania konstruktywnych form spędzania wolnego czasu oraz obejmowania kontrolą nieformalnych grup dzieci i młodzieży. Oddziaływaniom Harcerstwa poddana jest dzięki temu wielka rzesza nie zorganizowanych, a podejmowane wspólnie działania służą nie tylko zaspokojeniu dążenia dzieci i młodzieży do rozrywki, przygody i niezwykłości, ale też usprawniają funkcjonowanie społeczności lokalnej /tzw. "zielone przedszkola", akcje porządkowe itp/.

Powodzenie wspomnianej akcji wyzwoliło tendencję do zakładania drużyn w środowisku zamieszkania ich potencjalnych członków. Od grudnia 1961 roku istnieje na ten temat porozumienie pomiędzy Główną Kwaterą ZHP i Zarządem Centralnego Związku Spółdzielni Budownictwa Mieszkaniowego ^{3/}. Każdego roku obie zainteresowane strony ogłaszają konkurs pod nazwą "Harcerze współgospodarzami osiedla". W czasie od marca do listopada zespoły harcerskie realizują konkursowe zadania oceniane przez osiedlowe

i wojewódzkie komisje konkursowe. Cele imprezy określone są następująco: "Podnoszenie efektów współpracy harcerstwa ze spółdzielczością mieszkaniową przez:

- organizowanie pożytecznej zabawy swoim rówieśnikom i najmłodszym mieszkańcom osiedla;
- wzbogacenie osiedlowych urządzeń rekreacyjnych;
- dbałość o estetyczny wygląd osiedla".

W dalszych rozważaniach skupimy się na pierwszym i trzecim modelu, jako najbardziej charakterystycznych dla środowiska wielkomiejskiego.

W koncepcji szkoły środowiskowej zarówno drużynom szkolnym, jak i środowiskowym stawia się liczne zadania. Autorzy książki "Szkoła otwarta - rzeczywistość i perspektywy"^{4/} podkreślają, że funkcjonowanie ZHP w tego typu szkole ma znaczenie zwłaszcza dla:

- zachowania zasady samorządności i skutecznego wdrażania do niej dzieci i młodzieży,
- zachowania partnerskiego stosunku między szkołą i organizacją.

Natomiast zadaniem ZHP /jako jednej z organizacji uczniowskich o największych możliwościach skutecznego oddziaływania/ jest:

- przygotowanie młodzieży do życia społecznego i obywatelskiego,
- zaspokajanie jej potrzeb - głównie społecznych,
- rozwijanie potrzeb poznawczych i ambicji naukowych,
- prowadzenie preorientacji zawodowej^{5/}.

Inni autorzy^{6/} określają bardzo ogólnie, że Harcerstwo powinno realizować w społeczności lokalnej swoje statutowe zadania, tzn. prowadzić działalność ideowo-wychowawczą.

Spotykamy też jednak konkretne propozycje form aktywności, które inicjować powinny drużyny harcerskie, przy czym mogą je podejmować zarówno te, które działają w szkole, jak i środowis-

kowe. E. Trempała przewiduje dla zespołów ZHP następujące działania: ^{7/}

- zajęcia sportowe /dla drużyn podwórkowych z wykorzystywaniem pomieszczeń szkoły/,
- wędrowki, obozy, biwaki,
- konserwację terenowych urządzeń,
- tworzenie terenowych samorządów dziecięcych i młodzieżowych,
- organizowanie drużyn środowiskowych,
- organizowanie popisów grup podwórkowych.

Istnieje również koncepcja uczynienia z drużyny ZHP trzonu organizacyjnego samorządności dzieci i młodzieży w osiedlu ^{8/}.

Wspomniane wyżej koncepcje, omówione na początku możliwości w zakresie środowiskowej aktywności członków ZHP oraz obserwacje i własne przemyślenia autorki skłaniają do podjęcia próby zestawienia zadań, których realizacja w drużynach szkolnych i środowiskowych zabezpieczyłaby osiągnięcie rezultatów w trzech płaszczyznach. Pamiętajmy, że jedynie pełna świadomość tego, co można i należy osiągnąć, gwarantuje trafny dobór zadań i faktyczne partnerstwo ZHP w społecznym froncie wychowania socjalistycznego.

1. Efekty podejmowanych w środowisku zadań muszą odnosić się w pierwszym rzędzie do osobowości członków Organizacji. Prowadzenie takiej działalności powinno umożliwić:

a/ wyzwalanie motywacji do aktywności kreatywnej i społecznej ^{9/} w środowisku, a zatem:

- z wykorzystywaniem dorobku tego środowiska w oparciu na jego problemach,
- realizowanej w miejscu zamieszkania, a więc w warunkach silnej kontroli społecznej ze strony rodziny i innych dorosłych mieszkańców,

b/ emocjonalne wiązanie z miejscem zamieszkania, czyli:

- wyrabianie wrażliwości społeczno-moralnej na problemy innych ludzi, poza własną grupą rówieśniczą,
 - zwiększanie podatności na oddziaływanie występującej w osiedlu kontroli społecznej,
- c/ ogólne uspołecznianie, tzn. kształtowanie zdolności do podejmowania motywowanych działań na rzecz coraz szerszej, coraz bardziej anonimowej społeczności.
2. Aktywność zuchów i harcerzy w miejscu zamieszkania powinna przebiegać w taki sposób, aby wspierała realizację funkcji, jakie przypisuje się szkole środowiskowej. Przede wszystkim sprzyjać musi:
- a/ oparciu procesu dydaktyczno-wychowawczego szkoły na problemach wynikających z funkcjonowania dziecka w określonej społeczności lokalnej, dzięki czemu proces ten przestaje być oderwany od całokształtu jego aktywności,
 - b/ upowszechnianiu w klasie ciekawych, pozaszkolnych doświadczeń dziecka z jednej strony a wpajanych w szkole wzorów zachowania w czasie spędzonym poza bezpośrednią kontrolą wychowawczą z drugiej strony.
3. Integracja wychowania w środowisku ma przynieść między innymi ukształtowanie społeczeństwa wychowującego. Tu ZHP również ma wiele do zrobienia, przemyślany dobór zadań dla drużyn szkolnych i środowiskowych powinien sprzyjać:
- a/ usprawnieniu funkcjonowania społeczności lokalnej, gdyż jest to wyjściowy warunek umożliwiający przejście do następnego, zasadniczego etapu omawianego procesu,
 - b/ uświadamianiu mieszkańcom osiedla celów wychowania socjalistycznego i doprowadzeniu do zaakceptowania ich,
 - c/ stwarzaniu możliwości uzewnętrzniania konstruktywnych postaw, przy czym najcenniejsze jest tu podejmowanie aktywności wychowawczej /sprawowanie kontroli społecznej, stwa-

rzanie dzieciom i młodzieży warunków do przejawiania wychowawczo pożądanego aktywności kreatywnej i społecznej itp./^{10/}.

Podstawą dla skonkretyzowania zadań, jakie podejmować powinny drużyny ZHP w środowisku, będzie trzecia z omówionych grup rezultatów realizowanej działalności. Podjęcie bowiem aktywności w tym zakresie modyfikuje osobowość podmiotu działania, daje też wspomniane korzyści szkole.

Jak już mówiliśmy, członkowie ZHP powinni uczestniczyć w dwóch grupach zadań: usprawniających funkcjonowanie społeczności lokalnej i przekształcających ją w społeczeństwo wychowujące. Przyjrzyjmy się obecnie tym zadaniom:

1. Zadania sprzyjające sprawnemu funkcjonowaniu społeczności lokalnej:

a/ zaspokajanie potrzeb opiekuńczych ludzi chorych, samotnych i starych:

- zwiad środowiskowy służący wyszukaniu takich osób i ustaleniu zakresu ich potrzeb /drużyna środowiskowa/,
- podjęcie dyżurów - wykonywanie konkretnych, wysuniętych uprzednio prac /drużyna środowiskowa i szkolna/,
- współpraca z osiedlowym klubem "Seniora" - o ile taki istnieje /drużyna środowiskowa i szkolna/.

b/ troska o estetyczny wygląd osiedla:

- wiosenny i jesienny zwiad służący ustaleniu listy braków i potrzeb oraz instytucji, które mogłyby zająć się ich usuwaniem /drużyna środowiskowa/,
- realizacja części zadań ze sporządzonego zestawu, np. opieka nad trawnikami, placem zabaw /drużyna środowiskowa i szkolna/;

c/ wzbogacanie możliwości mieszkańców osiedla w zakresie konstruktywnego spędzania wolnego czasu:

- organizowanie turniejów, gier, zabaw dla maluchów i rówieśników z wykorzystaniem np. boiska szkolnego czy placu zabaw, którym się drużyna opiekuje /drużyna środowiskowa i szkolna/,
 - organizowanie podwórkowych drużyn sportowych, artystycznych czy też opieka nad nimi, np. pomoc w wyszukiwaniu dorosłych sojuszników, urządzenie popisów i przeglądów tych drużyn /drużyna środowiskowa i szkolna/,
 - urządzenie ognisk, kominków, wystaw obrazujących dorobek drużyny, jej działalność i zamierzenia z przeznaczeniem dla wszystkich grup wiekowych środowiska /drużyna środowiskowa i szkolna/,
 - organizowanie imprez o charakterze turystyczno-kulturalnym, np. Powitanie Wiosny, Święto Pieczonego Ziemniaka, Sobótka, dla wszystkich grup wiekowych osiedla /drużyna środowiskowa i szkolna/,
 - inicjowanie działalności klubowej na wzór Harcerskich Klubów Specjalnościowych charakterystycznych dla programu HSPS w oparciu na bazie szkoły i ADM /drużyna środowiskowa i szkolna/;
- d/ pomoc rodzinie i szkole w sprawowaniu funkcji opiekuńczej:
- zakładanie zastępów Nieobozowej Akcji Letniej i Nieobozowej Akcji Zimowej, wspólne z nimi realizowanie programu pracy /drużyna środowiskowa/,
 - wymieniane wyżej zajęcia organizowania wolnego czasu dla rówieśników i najmłodszych mieszkańców osiedla /drużyna szkolna i środowiskowa/.
2. Zadania sprzyjające kształtowaniu społeczeństwa wychowującego:
- a/ uświadamianie dorosłym celów wychowania socjalistycznego i doprowadzenie do ich akceptacji przez ukazywanie rodzicom i sąsiadom istoty działalności ZHP i jej wyników /np.

samodzielność dzieci i młodzieży, zaradność, opiekuńczość, poczucie odpowiedzialności itp/,

- prezentacja dorobku drużyn /jak wyżej - drużyna środowiskowa i szkolna/,
- systematyczny udział zuchów i harcerzy w pracach domowych w ogólnych zarysach sterowany przez drużynowego /drużyna środowiskowa i szkolna/,
- specjalistyczne imprezy dla różnych grup wiekowych mieszkańców, np: z okazji Międzynarodowego Dnia Dziecka, Dnia Kobiet, Dnia Matki /drużyna środowiskowa i szkolna/;

b/ wdrażanie do przejawiania postaw zgodnych z celami wychowania socjalistycznego i do podejmowania aktywności wychowawczej:

- włączanie dorosłych i nie zrzeszonych rówieśników do realizacji zadań wynikających z konkursu "Harcerze współgospodarzami osiedla" /drużyna środowiskowa/,
- przyciąganie jak największej liczby przedstawicieli różnych grup wiekowych na osiedlowe imprezy organizowane przez zuchy i harcerzy /drużyna środowiskowa i szkolna/,
- korzystanie w toku zdobywania sprawności z pomocy fachowców zamieszkujących osiedle /drużyna środowiskowa i szkolna/,
- zapraszanie przedstawicieli rozmaitych zawodów na zajęcia w ramach preorientacji zawodowej /drużyna szkolna/.

Dwa pierwsze punkty ostatniego działu służą głównie kształtowaniu więzi mieszkańców ze środowiskiem, dwa pozostałe - wyrażaniu motywacji i stwarzaniu okazji do podejmowania bezpośredniej aktywności wychowawczej.

Lista zadań jest oczywiście otwarta. Każde z nich może być realizowane za pomocą rozmaitych form, specyficznych dla danej drużyny czy społeczności lokalnej, dostosowanych do możliwości

wykonawców /raz będą to zuchy, raz prawie dorośli harcerze/.

Podejmowanie przedstawionych zadań powinno być poprzedzone pełnym uświadomieniem sobie celów, do jakich dąży ich inicjator /głównie drużynowy/. Z drugiej strony opierać się powinno na kilku zasadach.

Zasada pierwsza brzmi: podejmowana w środowisku działalność musi być kolejnym, zgodnym z obowiązującymi w procesie wychowania zasadami etapem uspołeczniania. Następować zatem musi po aktywności jednostki na rzecz siebie i najbliższej grupy - zastępu /szóstki/, drużyny, a potem szczepeu.

Zasada druga głosi, że realizacja zadań w społeczności lokalnej i na rzecz tej społeczności powinna być postrzegana przez zuchy i harcerzy jako awans, osiągnięcie znacznego stopnia dojrzałości społecznej i szerokiej przydatności. Zatem u podłoża tej aktywności leżeć muszą motywy osiągania zamierzonych celów.

- Zasada trzecia zawiera myśl, iż realizowane zadania muszą:
- wynikać z faktycznych potrzeb społecznych,
 - podejmowane być przy uwzględnieniu inicjatywy młodzieży harcerskiej /wadą jest narzucanie ich/,
 - posiadać wysoce uspołeczniający charakter, tzn. pozwalać młodzieży na przejawianie wyłącznie konstruktywnych wychowawczo zadań, nie dopuszczać do przejmowania np. wzorów nie mających nic wspólnego z "dobrą robotą",
 - powiązane być ze zdobywanymi przez zuchy i harcerzy gwiazdkami i stopniami oraz sprawnościami /na ile jest to możliwe i niezbędne, ukazane zostało na początku tych rozważań/.

Zasada czwarta mówi o inicjowaniu zadań, które umożliwią w toku realizacji:

- działanie zespołowe,
- nawiązywanie współpracy z dorosłymi mieszkańcami, instytucjami,
- pogłębianie zainteresowania zuchów i harcerzy problemami spo-

łeczności lokalnej,

- wytwarzanie motywacji w kierunku podejmowania aktywności dla rozwiązania tych problemów,
- zaspokajanie rozmaitych potrzeb harcerzy /np. potrzeb poznawczych, potrzeby znaczenia, afiliacji, bezpieczeństwa/,
- wyzwalanie wszechstronnej aktywności, przeciwdziałanie konsumpcyjnemu nastawieniu do życia,

Zasada piąta brzmi: podejmowane w osiedlu akcje i imprezy powinny nabierać charakteru zwyczaju, w ten sposób najlepiej spełniać będą funkcję więziotwórczą.

Nasuwa się jeszcze jedna uwaga. Trzeba pamiętać, że doroczny Alert Naczelnika ZHP ma postać działalności członków Organizacji w środowisku i na rzecz środowiska, stąd będzie stanowił ważny element środowiskowej działalności drużyn obu omawianych typów.

Zaproponowane wyżej zadania w każdym niemal przypadku podejmowane być mogą z powodzeniem przez drużyny zarówno szkolne, jak i środowiskowe /co zostało zaznaczone w nawiasach/. Taki układ jak zresztą cała środowiskowa aktywność instytucji wychowania intencjonalnego i nieintencjonalnego oraz instytucji naturalnych wymaga ścisłej koordynacji poczynań. Rolę centrum takiej integracji pełni szkoła.

Wróćmy jednak do samych zadań. Prześledźmy na danym przykładzie sposób podejmowania omawianej działalności.

Jednym z warunków sprzyjających realizacji zadań w środowisku i w oparciu na środowisku jest odpowiedni klimat dla tej aktywności, tzn. życzliwość, zainteresowanie, a dalej wręcz poparcie ze strony dorosłych mieszkańców oraz podchwytywanie proponowanej aktywności przez nie zrzeszonych rówieśników. Służyć temu mogą z powodzeniem imprezy ukazujące dorobek drużyn. Można na przykład organizować doroczny Dzień Harcerski w osiedlu.

Uczestnikami byłyby wszystkie drużyny, szkolne i środowiskowe, głównym organizatorem zaś - drużyny środowiskowe. Imprezę poprzedziłaby odpowiednia akcja propagandowa, np. rozlepiane kolorowe afisze w dobrze widocznych miejscach /obok punktów usługowych, na placach zabaw itp./. Na sam już Dzień Harcerski mogłyby złożyć się następujące imprezy:

- a/ pokaz umiejętności z zakresu pionierki - turniej między poszczególnymi drużynami obejmujący rozbijanie namiotów, budowę kuchni polowych itp.,
- b/ przygotowanie małego "poczęstunku" dla widzów /za pomocą zbudowanych wcześniej kuchni/, np. herbata, grochówka,
- c/ gra terenowa w osiedlu zorganizowana przez przedstawicieli poszczególnych drużyn dla nie zrzeszonych dzieci i młodzieży;
- d/ pokaz umiejętności zdobytych na ostatnim obozie czy biwaku /węzły, szyfry itp./,
- e/ turniej gier i zabaw dla maluchów, rozgrywki sportowe dla starszych dzieci,
- f/ wieczorne ognisko dla mieszkańców osiedla, a na nim m.in. obozowe wspomnienia /o ile impreza odbywałaby się jesienią/ czy plany wakacyjne /jeśli rzecz będzie miała miejsce wiosną/, piosenki, gawęda szczepowego czy innego instruktora na temat roli ZHP w życiu młodego człowieka itp.

Możliwość jest, rzecz jasna, więcej. Każde środowisko powinno dążyć do wypracowania własnych w tym zakresie wzorów, a dalej - tradycji.

Oto inny przykład. Wiadomo, jak ważną sprawą w wychowaniu jest preorientacja zawodowa. I tutaj drużyny szkolne mogłyby być inspiratorem /wciągając w to drużyny środowiskowe/ wielce pożytecznej akcji poszukiwania specjalistów z rozmaitych dziedzin, zamieszkujących dane osiedle. Mogłoby to mieć postać zwiadu środowiskowego, w czasie którego harcerze dotarliby do znanych sobie ludzi i przeprowadzili z nimi wywiad na temat charakteru

wykonywanej przez nich pracy, jej przydatności itd. oraz na temat ewentualnej możliwości zorganizowania wycieczki do ich miejsca pracy czy zaproszenia na spotkanie w szkole. Wyniki zwiadu można by omówić na zbiórkach i przekazać wychowawcom klas bądź prezentować na apelach szkolnych. W tych wszystkich wypadkach, gdzie w grę wchodziłoby spotkanie czy wycieczka, harcerze przygotowywaliby odpowiednie zaproszenia, scenariusz imprezy, pamiątkową plaketkę itp.

Przedstawione wyżej przykłady mogą ułatwić pobudzenie interesującej nas w tych rozważaniach aktywności członków ZHP. Warto pamiętać, że jednym z wyznaczników powodzenia jest elastyczne podchodzenie do propozycji konkretnych rozwiązań, sprawą wielkiej wagi jest poszukiwanie własnych dróg, zgodnych z potrzebami zespołu, z którym się pracuje, i społeczności, która stanowi znaczące tło tej pracy.

Na koniec warto wspomnieć o jeszcze jednym aspekcie funkcjonowania ZHP w społeczności lokalnej. Drużyny szkolne i środowiskowe z danego osiedla skupiają większość zamieszkujących je dzieci i młodzieży. Poza tym w toku realizacji proponowanych zadań uaktywniają nie zrzeszonych rówieśników. Stwarzają im szanse nie tylko konstruktywnego spędzania czasu, podjęcia działania, które umożliwi realizację potrzeb charakterystycznych dla tych grup wiekowych. ZHP jest w proponowanym układzie instytucją zabezpieczającą udział dzieci i młodzieży w samorządnej działalności w miejscu zamieszkania. Dzieje się tak dzięki bogactwu wachlarzowi zadań oraz dzięki sposobowi udziału młodych mieszkańców osiedla - bez względu na ich przynależność do ZHP, choć harcerze na ogół są inspiratorami - w ich realizacji. Udział ten polega na pełnieniu zarówno roli uczestnika, jak i kierownika pewnego wycinka pracy, zakłada uczestniczenie zrzeszonych w Harcerstwie i nie zrzeszonych w decydowaniu - na mia-

rę własnych możliwości - o rozmaitych zagadnieniach swojej społeczności lokalnej. ZHP występuje tu zatem jako szkoła samorządności osiedlowej dla tych, którzy w przyszłości podejmą trud całkowicie samodzielny. Odpowiedzialność ZHP za prawidłowe funkcjonowanie samorządności dziecięcej i młodzieżowej na omawianym terenie wynika również z założeń organizacyjnych i zasad wychowawczych Harcerstwa. Stąd nie wolno zapominać o tej sprawie w toku planowania środowiskowej działalności drużyn.

-
- 1/ E.Trempała - "Wychowanie w środowisku szkoły", Bydgoszcz 1974, WSN, s. 68,
A.Dziewulak, E.Kosel, A.Nocuń, K.Przećławski - "Osiedle i wychowanie", W-wa 1973, PZWS, s. 82-85,
 - 2/ "Szkoła otwarta - rzeczywistość i perspektywy", praca pod kierunkiem J.Woźczyka i M.Winiarskiego, W-wa 1976, PWN, s. 136-141,
 - 3/ Patrz: "Działalność harcerstwa w osiedlach spółdzielni mieszkaniowych", CZSEM, GK ZHP, bez roku wydania,
 - 4/ "Szkoła otwarta ...", op. cit., s. 220,
 - 5/ J.w., s. 124-128,
 - 6/ A.Dziewulak ..., op. cit., s. 154,
 - 7/ E.Trempała - "Wychowanie ...", op. cit., załącznik nr 19,
 - 8/ F.Kowalewski - "Wychowawcza i społeczna działalność szkoły w środowisku", W-wa, P-ń 1976, PWN, s. 28-29,
 - 9/ Porównaj rozważania na temat obu rodzajów aktywności w książce F.Kowalewskiego - "Wychowawcza i społeczna ...", op.cit.,
 - 10/ Porównaj: F.Kowalewski - op. cit., s. 8 i dalsze.